

5. Регулирование проблем инвалидности на рабочем месте: Методическое пособие Международной организации труда. – Женева, 2002.

УДК 37.013.42-053.2-056.24

ІНТЕГРАЦІЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ ПСИХОФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В СОЦІУМ ЯК РЕЗУЛЬТАТ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Полулященко Ю.М.

Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються питання соціальної адаптації та самореалізації особистості людей з обмеженими можливостями засобами фізичної культури і спорту.

В статье рассматриваются вопросы социальной адаптации и самореализации личности людей с ограниченными возможностями средствами физической культуры и спорта.

In the article are examined the questions of social adaptation and self-realization of personality of people with the limited possibilities by facilities of physical culture and sport.

Ключові слова: психофізична реабілітація, соціальна адаптація, інклюзія, інтеграція, медико-психолого-педагогічний супровід.

Ключевые слова: психофизическая реабилитация, социальная адаптация, инклюзия, интеграция, медико-психолого-педагогическое сопровождение.

Key words: psychophysical rehabilitation, social adaptation, inclusion, integration, medico-psychology-pedagogical support.

Кожна держава відповідно до рівня свого розвитку, пріоритетів та можливостей формує соціальну та економічну політику щодо захисту прав та інтересів осіб з функціональними обмеженнями чи розумовими вадами. Сучасне українське суспільство характеризується посиленням уваги до проблем людей з особливими потребами, здатних повноцінно сприймати, розуміти та примножувати матеріальні й духовні цінності.

В Україні проблема інтегрування молоді з функціональними обмеженнями актуальна, передусім з'являється суперечність між необхідністю подолання соціальної ізоляції молоді з функціональними обмеженнями та відсутністю відповідних психологічних і соціально-педагогічних умов, необхідних для їхньої життєдіяльності. Насамперед йдеться про те, щоб **створити систему забезпечення, яка сприяє ефективному соціальному інтегруванню саме цієї категорії осіб, що і є метою нашого дослідження**

Основна мета соціокультурного реабілітаційного процесу, який здійснюється в центрах соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями, полягає в формуванні у них навичок життєвої компетентності, створенні умов для опанування необхідними знаннями та уміннями, розвитку особистісного потенціалу, життєво важливих навичок та способів діяльності, необхідних для адаптації в соціумі.

Мультидисциплінарний підхід в роботі центрів соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями дає можливість забезпечити надання клієнтам комплексу соціальних послуг та здійснювати різні форми соціально-педагогічної роботи, зокрема: послуги з побутової реабілітації дітей з функціональними обмеженнями (навчання елементів самообслуговування та норм елементарної поведінки в різних мікросоціумах); психологічне консультування дітей та молоді з особистісних проблем; послуги з психологічної корекції; лікувально-оздоровчі заняття в облаштованих кімнатах, басейнах тощо; консультування батьків, родичів дітей та молоді з функціональними обмеженнями з юридичних, правових, психолого-педагогічних питань; соціально-психологічні тренінги для дітей та молоді; ігротехи для дітей із функціональними обмеженнями; навчальні програми та курси для дітей і молоді з функціональними обмеженнями; групи тимчасового перебування дітей із функціональними обмеженнями; гуртки та творчі майстерні для дітей і молоді з функціональними обмеженнями; прокат реабілітаційного обладнання; бібліотечне обслуговування батьків та дітей із функціональними обмеженнями; групи психологічної підтримки для батьків; відвідування дітьми культурно-масових заходів у театрах, клубах, кінотеатрах тощо; виставки творчих робіт дітей із функціональними обмеженнями; екскурсії, свята, фестивалі, конкурси; клуби спілкування та клуби за інтересами для дітей та молоді з функціональними обмеженнями; оздоровчі літні табори для дітей із функціональними обмеженнями та їхніх батьків; спільні оздоровчі зміни дітей і молоді з функціональними обмеженнями та їх ровесників.

Кожний центр соціально-психологічної реабілітації для дітей та молоді з функціональними обмеженнями самостійно визначає необхідні види соціальних послуг та форми роботи із зазначеного переліку, враховуючи особливості дітей та молоді, які в ньому перебувають. Найвагоміший результат дає комплексна робота з дітьми за різними напрямками соціальної реабілітації, включаючи роботу з сім'ями дітей-інвалідів. Це є необхідною умовою формування соціальних компетентностей дітей та молоді з функціональними обмеженнями як умови їх інтеграції у життя громади.

В індивідуальній програмі ранньої реабілітації людини має бути концептуально закладена можливість наступної безперервної соціальної реабілітації через все життя, постійне підвищення та вдосконалення соціальної компетентності.

Цілком зрозуміло, що клієнти реабілітаційної установи мають первинне порушення в розвитку, що приводить до ситуації "соціального вивиху". В центрі комплексної соціальної реабілітації, принаймні в тому, де застосована освітня модель соціальної реабілітації, мають бути забезпечені особливі освітні потреби дітей та молоді з порушеннями в розвитку:

1. Первинне порушення в розвитку дитини має бути виявлене якомога раніше.
2. Цілеспрямоване спеціальне навчання має починатися відразу ж після діагностики первинного порушення в розвитку, незалежно від віку дитини.
3. Вчасно мають визначитися всі напрямки розвитку "соціального вивиху", що можуть виникнути в конкретної дитини внаслідок характеру і ступеня первинного порушення, віку, у якому воно наступило; мають бути визначені ролі кожного "вивиху" у соціальному розвитку дитини, характер і зміст спеціального навчання, спрямованого на усунення уже виниклих і попередження нових соціальних вивихів.
4. У зміст навчання мають бути введені спеціальні розділи, що спрямовані на розв'язання задач розвитку дитини, які відсутні у змісті освіти однолітка, що нормально розвивається.
5. Мають бути побудовані "обхідні шляхи" навчання, використані специфічні засоби, що не застосовуються у звичайній освіті.
6. Мають здійснюватися регулярний контроль за відповідністю обраної програми навчання реальному рівню розвитку дитини і для цього мають бути розроблені спеціальні педагогічні "інструменти", технології.
7. Має бути забезпечена особлива просторова і часова організація освітнього середовища.
8. Усі навколишні дорослі мають бути підготовлені і реально брати участь у рішенні освітніх задач за межами освітньої установи, їхні зусилля мають бути скоординовані.
9. Реабілітація засобами освіти не має закінчуватися періодом шкільного навчання. Практично така дитина має потребу в реабілітації засобами освіти протягом усього свого життя, хоча з віком її задачі будуть принципово мінятися.
10. Процес реабілітації засобами освіти має здійснюватися кваліфікованими фахівцями різного профілю, компетентними в рішенні задач корекції розвитку дитини в ході його навчання.

Із вищенаведеного виходить, що освітній принцип соціальної реабілітації дитини полягає в обов'язковому застосуванні освітнього, педагогічного компоненту в будь-якому процесі реабілітації, що ставить за мету соціальну адаптацію та інтеграцію людини з інвалідністю, тобто соціальну реабілітацію.

Важливе значення має навчання клієнтів центрів навичкам проведення дозвілля, заняття спортом та фізичною культурою. Воно передбачає набуття знань про різні види спортивної діяльності та дозвілля, навчання використанню для цього спеціальних технічних засобів реабілітації.

Корекційна програма передбачає крім традиційних відновлювальних заходів (ЛФК, масаж, фізіотерапевтичні процедури, медикаментозне лікування та ін.), використання наступних засобів фізичного виховання: комплекси спеціальних вправ спрямованого впливу, вправи для розвитку ритмічності, рівноваги, координації рухів, вправи на розслаблення і розтягнення м'язів, вправи для формування правильної постави, дихальні вправи, нескладні рухливі ігри з елементом спортивних ігор. Систематичне проведення ігор підвищує тонус організму, відновлює працездатність, загострює увагу, забезпечує продуктивність навчальної роботи.

Доцільність використання саме спорту, а не тільки лікувальної фізичної культури чи занять фізичними вправами, має три основних положення:

- вплив спортивних ігор і змагань полегшує компенсацію фізичних, психічних, соціальних змін особистості інваліда, нормалізуючи його соціальну значимість, підвищуючи психоемоційну стійкість в умовах стресу;
- підвищення комунікативної активності, соціальна підтримка в умовах змагань має велике значення в процесі підготовки до трудової діяльності;
- застосування систематичних навантажень сприяє розвитку компенсаторних механізмів, відновленню здатності до побутового і професійного навчання, необхідності і можливості соціально корисної трудової діяльності, особливо при наявності стійкого обмеження здатності самостійного пересуватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Глоба О.П. Соціалізація дітей та молоді з обмеженими можливостями в умовах регіонального реабілітаційного простору. Науковий часопис. – Серія 19. – корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Випуск 10. – К., 2010.
2. Жбиковский Я. Физкультура и спорт как средство социальной интеграции и адаптации инвалидов: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1994. – 23 с.
3. Зверева І.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика: Монографія. – К.: Правда Ярославичів, 1998.
4. Іванова І.Б. Соціально-педагогічна робота з дітьми-інвалідами в системі соціальних служб для молоді: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова. – К., 1998. – 17 с.
5. Мовчан О.І. Соціально-культурна реабілітація інвалідів юнацького віку в умовах дозвілля: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. – К., 2003. – 20 с.
6. Тесленко В.В. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні: Автореф. дис. ... д. пед. наук.: 13.00.05. – Луганськ, 2007. – 42 с.

УДК: 378. 016:37.091.12:376-056.264(477) «197»

ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ-ЛОГОПЕДІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ
У 70-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Потапенко О.М.

Інституту корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

В статті розглядається підготовка логопедів для спеціальних шкільних та дошкільних закладів України, а також, логопедичних пунктів загальноосвітніх шкіл у 70-ті роки ХХ століття.

В статье рассматривается подготовка логопедов для специальных школьных и дошкольных учреждений, а также, логопедических пунктов общеобразовательных школ в 70-е года ХХ века

In the preparation of speech therapists is examined for the special schools and preschool establishments, for the speech therapy points of general schools in 70 years XX century.

Ключові слова: спеціальна педагогіка, дефектологічний факультет, логопедичні кадри

Ключевые слова: специальная педагогика, дефектологический факультет, логопедический кадры.

Keywords: special pedagogics, defectological department, logopedical personnel

З метою забезпечення якісного навчального процесу, протягом 70-х років при складанні нових робочих планів кафедри педагогічних факультетів керувались Постановами ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР про подальший розвиток вищої школи і середньої загальноосвітньої школи, заходами МО УРСР з поліпшення роботи педагогічних інститутів Української РСР та рішенням ХХІV з'їзду КПРС та ХХІV з'їзду КП України. Згідно вище вказаного, педагогічні інститути працюючи за новими навчальними планами і програмами, враховували досягнення науково-технічного прогресу та зміни, що відбулися у змісті середньої загальноосвітньої школи і забезпечували більш високий науково-теоретичний та практичний рівень підготовки вчителів.

1970/1971 навчальний рік ознаменувався випуском перших студентів, дефектологічного факультету Слов'янського педагогічного інституту, зі спеціалізацією «Олігофренопедагогіка і логопедія». Хоча на кафедрі працювала достатня кількість викладачів, все ж наявний склад кафедри не міг повністю охопити весь комплекс навчальної роботи і тому доводилося залучати викладачів з погодинною оплатою для читання окремих курсів медичного циклу. Так, для читання лекцій з тифлопедагогіки був запрошений доцент І.С.Моргуліс співробітник Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР, лекції з логопедії читала доц. М.А.Савченко з Київського державного педагогічного інституту імені О.М.Горького, для читання лекцій зі спеціальної психології запросили кандидата психологічних наук з Науково-дослідного інституту дефектології м. Москва Н.І.Сгорову, лекції зі спеціальної методики географії читав доцент Київського державного педагогічного інституту імені О.М.Горького В.М.Синьов.

У навчальному році на дефектологічному факультеті Слов'янського педінституту вивчалось тридцять дві